Zásady účinného vyšetřování a dokumentování mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání

doporučené rezolucí Valného shromáždění č. 55/89 ze dne 4. prosince 2000

1. Účel účinného vyšetřování a dokumentování mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (dále jen „mučení či jiné špatné zacházení“) zahrnuje tyto body:

a) objasnění skutkových okolností a vymezení a uznání odpovědnosti jednotlivců a státu za oběti a jejich rodiny;

b) stanovení opatření potřebných k tomu, aby se daná situace neopakovala;

c) usnadnění stíhání, popř. zavedení disciplinárních sankcí vůči osobám odpovědným za danou situaci dle výsledků vyšetřování, a dále prokázání nutnosti úplné nápravy a odškodnění ze strany státu, včetně spravedlivého a přiměřeného finančního odškodnění a poskytnutí prostředků pro zdravotní péči a rehabilitaci.

2. Státy zajistí rychlé a účinné prošetření stížností a oznámení ve věci mučení či špatného zacházení. Existují-li jiné náznaky možného mučení či špatného zacházení, je třeba provést vyšetřování i v případě, kdy nebyla podána výslovná stížnost. Vyšetřovatelé musí být kompetentní a nestranní a musí být nezávislí na podezřelých pachatelích i úřadu, u kterého podezřelí vykonávají službu. V rámci vyšetřování musí mít možnost využívat nestranné znalce v oboru lékařství a v jiných oborech, popř. být oprávněni je ustanovit. Metody použité k takovému vyšetřování musí splňovat nejpřísnější profesní normy a příslušná zjištění musí být zveřejněna.

3. a) Vyšetřující orgán musí mít pravomoc a povinnost získat veškeré informace nezbytné k vyšetřování. Osoby provádějící vyšetřování musí mít k dispozici veškeré rozpočtové a technické prostředky umožňující účinné vyšetřování. Musí mít rovněž pravomoc předvolávat k výslechu veškeré osoby jednající v rámci pravomoci veřejného činitele, jež se údajně podílely na mučení či špatném zacházení. Totéž platí pro případné svědky. Za tímto účelem musí mít vyšetřující orgán právo zasílat předvolání svědkům, včetně případně podezřelých veřejných činitelů, a požadovat předložení důkazů.

b) Údajné oběti mučení či špatného zacházení, svědci, osoby provádějící vyšetřování, jakož i jejich rodiny musí být chráněny před násilím, pohrůžkami násilí nebo jakýmikoli jinými formami zastrašování, k nimž případně může dojít během vyšetřování. Osoby potencionálně zapojené do mučení či špatného zacházení musí být odvolány z jakýchkoli funkcí, v nichž by mohly uplatňovat přímou či nepřímou kontrolu nebo moc vůči osobám, které podaly stížnost, svědkům a jejich rodinám, jakož i osobám provádějícím vyšetřování.

4. Domnělé oběti mučení či špatného zacházení a jejich právní zástupci musí být informování o veškerých jednáních, musí jim být umožněn přístup na taková jednání, a dále musí mít přístup k veškerým informacím souvisejícím s vyšetřováním a možnost předkládat další důkazy.

5. a) V případech, kdy jsou zavedené postupy vyšetřování nevyhovující z důvodu nedostatečné odbornosti nebo podezření z podjatosti, z důvodu zjevně systematické povahy zneužívání nebo z jiných závažných důvodů, zajistí státy, aby vyšetřování provedl nezávislý vyšetřovací výbor, případně budou postupovat obdobným způsobem. Členové takového výboru budou vybráni z osob, které jsou známy jako nestranné, kompetentní a nezávislé osobnosti. Tyto osoby musí být zejména nezávislé na jakýchkoli podezřelých pachatelích, jakož i institucích, resp. úřadech, u kterých vykonávají službu. Výbor musí být oprávněn opatřit si veškeré informace nezbytné k vyšetřování a provádět vyšetřování v souladu s těmito Zásadami.

b) Písemná zpráva, která bude vyhotovena v přiměřené lhůtě, specifikuje rozsah vyšetřování, jakož i postupy a metody použité k posouzení důkazů, a dále závěry a doporučení vycházející ze skutkových zjištění a platných právních předpisů. Po dokončení bude zpráva zveřejněna. Rovněž v ní budou podrobně popsány konkrétní události, k nimž dle zjištění došlo, a příslušné důkazy, z nichž daná zjištění vycházejí, jakož i seznam svědků, jež vypovídali, s výjimkou těch, jejichž totožnost byla zatajena z důvodu jejich vlastní ochrany. Stát v přiměřené lhůtě odpoví na vyšetřovací zprávu a uvede kroky, které mají být učiněny v reakci na ni.

6. a) Znalci v oboru lékařství podílející se na vyšetřování mučení či špatného zacházení musí vždy jednat v souladu s nejpřísnějšími etickými standardy a zejména si před jakýmkoli vyšetřením obstarat informovaný souhlas. Vyšetření musí být v souladu se zavedenými normami lékařské praxe. Vyšetření musí být zejména prováděna v soukromí pod dohledem znalce v oboru lékařství a bez přítomnosti zástupců bezpečnostních složek a jiných státních úředníků.

b) Znalec v oboru lékařství bezodkladně vypracuje písemnou zprávu, která bude obsahovat alespoň tyto údaje:

i) okolnosti dotazování: jméno zkoumané osoby, jakož i jméno a funkce osob přítomných při vyšetření; přesný čas a datum; místo, typ a adresa instituce (včetně místnosti, je-li to relevantní), kde proběhlo vyšetření (např. zařízení zbavení svobody, klinika či domov); okolnosti týkající se zkoumané osoby v době vyšetření (např. typ případných překážek či omezení při dostavení se nebo během vyšetření, přítomnost zástupců bezpečnostních složek během vyšetření, chování osob doprovázejících vězně, popř. vyhrožování osobě provádějící vyšetření); a jakékoli další relevantní faktory;

ii) popis událostí: podrobný záznam vyprávění zkoumané osoby během dotazování, včetně údajných metod mučení či špatného zacházení, času, kdy k mučení či špatnému zacházení údajně docházelo, a veškeré stížnosti na fyzické či duševní příznaky;

iii) tělesná prohlídka a psychologické vyšetření: záznam kompletního nálezu týkajícího se fyzického a duševního stavu na základě klinického vyšetření, včetně příslušných diagnostických testů, a je-li to možné, včetně barevných fotografií všech zranění;

iv) stanovisko: interpretace pravděpodobné souvislosti mezi nálezem týkajícím se fyzického a duševního stavu a možným mučením či špatným zacházením. V případě potřeby bude vystaveno doporučení na lékařskou a psychologickou léčbu nebo další vyšetření;

v) autor: ve zprávě bude jasně uvedeno, kdo vyšetření provedl, a bude podepsána.

c) Zpráva musí být důvěrná a zkoumaná osoba, popř. její jmenovaný zástupce, s ní musí být seznámeni. Zkoumaná osoba a její zástupce budou požádáni o hodnocení průběhu vyšetření, jež bude zaznamenáno ve zprávě. Je-li to v daném případu vhodné, bude zpráva v písemné podobě poskytnuta rovněž úřadu odpovědnému za vyšetřování podezření z mučení či špatného zacházení. Stát je povinen zajistit, aby byla zpráva uvedeným osobám bezpečně doručena. Zpráva nebude zpřístupněna žádné jiné osobě, vyjma situací, kdy k tomu dá zkoumaná osoba souhlas, nebo kdy k takovému zpřístupnění dojde z rozhodnutí soudu oprávněnému k takovému zpřístupnění.

Originální znění dostupné z:
https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/EffectiveInvestigationAndDocumentationOfTorture.aspx

Překlad: Kancelář veřejného ochránce práv, 2018